

ULUSLARARASI SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ THE JOURNAL OF INTERNATIONAL SOCIAL RESEARCH

Cilt: 12 Sayı: 68 Yıl: 2019
www.sosyalarastirmalar.com
Issn: 1307-9581

Volume: 12 Issue: 68 Year: 2019
www.sosyalarastirmalar.com
Issn: 1307-9581

Doi Number:
<http://dx.doi.org/10.17719/jisr.2019.3909>

ALTERNATİF TURİZM VE URUN ÇEŞİTLİLİĞİ OLUŞTURMADA EKOTURİZM; ŞAVŞAT ÖRNEĞİ ALTERNATIVE TOURISM AND ECOTOURISM ON CREATING DIVERSIFICATION OF TOURISM PRODUCT: EXAMPLE OF ŞAVŞAT

Hilal SURAT*

Öz

Her şey dahil sistem ile birlikte yoğunlaşan ve artış gösteren talep, beraberinde birtakım olumsuzluklar getirmesinin yanısıra doğal, kültürel ve ekonomik kaynakların da hızla tüketildiği görülmektedir. Kaynakların yok olmasının engellenmesi ve turizmin mümkün olduğunca daha geniş süreçlere yayılması için, turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekmektedir. Turizmin sürdürülebilir olması için, sektörün içinde yer alan bütün paydaşların katılımı sağlanmalıdır. Günümüzde kitle turizminin çevresel, kültürel ve sosyal yönden meydana getirdiği olumsuz etkileri ortadan kaldırmak, kaynakları etkin kullanmak, turizmi dört mevsime yaymak ve bütün yıl turizm gelirlerinden yararlanmak amacıyla alternatif turizm türlerine yönelim başlamıştır. Yeni gelişmekte olan doğa ve kültür temelli birçok alternatif turizm türünde yerel halkın turizm faaliyetlerine dâhil edilmesi, yapılan turizm hareketinde yerel halka, yerel kültüre saygı duyulması ve sürdürülebilirliğin benimsenmesi ön planda tutulmaktadır. Turistik faaliyetlerin yapıldığı bir alanın sahip olduğu doğal ve kültürel kaynakların sınırlı ve tükenbilir olduğu göz önünde bulundurulduğunda, turistleri bu alanlara yönlendiren amaçların veya isteklerin değiştirilmesi suretiyle turistik ürünlerde çeşitlendirmeye gidilmesi bir yönüyle zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır. Son yıllarda kitle turizmine karşı alternatif turizm eğiliminin artması ve turistik yoğunluğun kıyılardan ülkelerin iç kesimlerine doğru yayılması az gelişmiş ülkeler, bölgeler, şehirler, yöreler için bir şans doğurmaktadır. Turistik çekicilikler, diğer ekonomik kaynaklara göre coğrafi olarak daha dengeli biçimde dağılmakta ve kendine özgü bir özelliğe sahip olabilmektedir. Bu nedenle her bölge veya yöre, turizm değerleriyle belirli bir ekonomik gelişme sağlayabilir. Ancak bu alanda geniş bir rekabet olduğu düşünülürse, turizm gelişmesi için bir yörenin rekabetçi üstünlükleri belirlenmeli ve buna dayanarak bir strateji geliştirilmelidir. Bu çalışma gerek doğal güzellikleri, gerekse kültürel değerleri ile turizm için önemli bir destinasyon olan Artvin ilinin Şavşat ilçesinde yürütülmüştür. Yapılan çalışmada, alternatif turizm ve ürün çeşitliliği oluşturmada turizmin çeşitlendirilmesi kapsamında ekoturizm ele alınmış, alanın ekoturizm etkinlikleri için önemli doğal ve kültürel kaynak değerleri belirlenmiş, ilçenin ekoturizm potansiyelinin planlamasına yönelik önerilerin ortaya konulması amacıyla GZFT analizinin yapılmış ve ilçenin sahip olduğu doğal ve kültürel kaynak değerlerinin eko-turizm potansiyelinin tanımlanması, öneminin belirlenmesi ve bu potansiyelin kullanımına yönelik belirlenecek planlama stratejileri doğrultusunda öneriler belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Doğal ve Kültürel Kaynak Değerleri, Alternatif Turizm, Turistik Ürün Çeşitlendirmesi, Ekoturizm, Şavşat.

Abstract

The demand increasing and intensifying together with the all inclusive system and the concept of package tour bring some negativism with themselves. The prevention of disappearance of the sources and spreading tourism into wider processes require obtaining the sustainability of tourism. Seeing that the sources of a region are scarce and expendable, it has been a must in a way to try diversifying the kinds of touristic product and services by changing the aims and wants which direct tourists to travelling. The contribution of all partners in the sector must for the sustainability of tourism. The local people, tourists and workers in the sector are the leading actors in the sustainability in tourism regions. Therefore, the opinions, attitudes and perceptions of the partners related to the issue are in a determinant position. Eliminating the negative environmental, cultural and social impacts of mass tourism is seen as the primary reason for the emergence of alternative tourism. Moreover, alternative tourism types are needed in order to use the

* Doç. Dr., Artvin Çoruh Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, hilal881@artvin.edu.tr

resources effectively, spread tourism activities to all four seasons and benefit from tourism incomes throughout the year. It is essential, in recently developing nature and culture based alternative tourism types, to include the local population in the tourism activities, respect the local population and the local culture during the tourism activities and embrace sustainability. Sustainable tourism is an issue being studied quite often in recent years. In tourism sector; natural, cultural and economic sources exist among the constituents ingendering the supply. Şavşat with its natural beauties, cultural, historical and tourist facilities is one of the important centers of destination. The town has superior landscape values, Ecotourism movements have begun in some destinations with the traditional lifestyle of rural people, but in this potential technical sense as it can be put forward it has not been able to transform actively and widely. The research consists of the area is determination of values an important natural resource for ecotourism activities such as flora structure, fauna, water assets, topographic structure, ecological formations, the area is determination of the important cultural resources for the eco-tourism activities identification historical and religious buildings, of handicrafts and festivals that reflect the traditional structure of the town. For the planning of the ecotourism potential of the town order to performing the GZFT analysis as a result of this research; Şavşat has natural and cultural resource values have been identified of ecotourism potential, this potential have been identified, and were identified strategies.

Keywords: Natural and Cultural Resource Values, Ecotourism, Alternative Tourism, Touristic Product diversification, Şavşat.

1. GİRİŞ

Ülkelerde uygulanan ekonomi politikalarının amaçları arasında sadece ekonomik büyümeyi arttırmak gelmiyor aynı zamanda bölgesel gelişmişlik farklılıklarını azaltmak da öncelikli amaçlar arasında yerini almış durumdadır. Bölgesel gelişmişlik farklılığının azaltılması ile refah artışının sağlanmasının yanı sıra sosyal adaletin sağlanması açısından da ayrı bir öneme sahiptir. Bu yüzden ki bölgesel gelişmenin sağlanabilmesi ve bölgesel dengesizlikleri azaltmak amacıyla kalkındırmaya yönelik politikaların izlenmesi gerekir (Yılmaz, 2009b, 2; Met, 2012, 164). Bölgenin kalkındırılması için ise bölgenin tüm kaynaklarının analiz edilerek kabiliyet ve kapasiteleri ortaya konmalı ve bölgenin mevcut durumu ile hedeflenen yapısal öngörüye uygun olarak kısa, orta ve uzun vadeli politika araçlarının tutarlı bir biçimde oluşturularak uygulamaya konmalıdır (Doğan ve Yıldız, 2007, 148).

Yerel kaynakların kullanılabilmesi birçok bölge, kent ve yörenin gelişimi için öncelikli sektörlerin başında gelişen turizm sektörü gelmektedir. Turizmin sektöründe başlıca kaynağın doğal ve kültürel değerler olması, turizm kaynaklarının coğrafi olarak daha adil ve dengeli bir dağılım özelliği göstermesini sağlamaktadır (Yılmaz 2009b, 66). Fakat her ne kadar coğrafi olarak kaynaklar dengeli dağılmış olsada kaynakların etkin kullanılmamasında bölgesel ve ülkesel gelişme farklılıklarının olmasının yanı sıra yatırımların yapılmasını sağlayan birtakım kaynakların (altyapı, doğal kaynaklar, insan kaynakları, sermaye, teknoloji, kamu harcamaları vb) olmaması da önemli rol oynamaktadır (Met, 2012, 176).

Turizm faaliyetleri, bireylerin dinlenmek, eğlenmek ve tanımak gibi amaçlarla farklı bir bölgeye seyahat etmesi; seyahat ettiği bölgedeki insanlarla kültürel, toplumsal ve ekonomik olarak etkileşime girmesi, hem ülkesini ve yaşadığı ülke dışındaki yerleri, hem de geçmişten miras kalan kültürü tanıması amacıyla yaptığı faaliyetler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Turizm sektörü küresel olarak sermaye hareketliliğinin farklı bir boyutu olup, öncelikle gelişmekte olan ülkelere önemli bir fırsat sağlamıştır. Fakat gelişmiş olan ülkelerin bu sermayeden daha fazla pay almaları nedeniyle, sahil ve tropik güneşten başka sunacak bir zenginliği olmayan ülkelerin, küresel rekabet karşısında daha fazla pay alması oldukça zor görülmektedir (Merdan ve Okuroğlu 2016, 965). Günümüzde artık gelişmiş olan turizm sektöründen büyük kazanç sağlayan ülkelerde yaşanan nüfus yoğunluğunun artması, tüm sektörlerde görülen yoğun istihdam ve artan bir çevre kirliliği nedeniyle turizm artık ikincil bir etkinlik olarak görülmektedir. Bu bağlamda, gelişmekte olan ülkelerin sahip oldukları farklı bazı özellikleri (doğal zenginlikler, halen keşfedilmeyi bekleyen tarihi miras ve kültürel yapı vb) nedeniyle ülkeler küresel turizmdeki paylarını arttırabilecek konuma gelmektedir.

Turizm sektörü dünyada en büyük ve en hızlı büyüyen endüstrilerinden biridir. Dünya Turizm Örgütü'nce hazırlanan "Turizm 2020 Vizyonu"na göre dünyada 2020 yılında turist sayısının 1,5 milyar kişi, toplam turizm gelirlerinin ise 2 trilyon ABD doları olacağı tahmin edilmektedir (Met, 2012, 167).

Turizmin yöresel gelişme üzerinde ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkilerinin olduğu bilinmektedir. Turizmin ekonomik etkileri önplandadır ve bu da turistik gelişmenin başlıca motivasyonudur. Fakat bölgelerdeki/yörelerdeki turizm hareketliliğinin, fiziksel çevre üzerinde baskı yaratması, yerel toplumun yaşama biçimi ve kültürü üzerinde olumsuz etkiler oluşturması gibi sonuçlarının da olabileceği ön planda tutulmalıdır. Kültürel ve tarihsel değerlerin, doğal çevre ve güzelliklerinin korunması bilincinin kazanılması turizmin getirdiği olumlu sonuçlardandır (Doğan ve Yıldız 2007, 43).

Son yıllarda gerek Dünyada gerekse Türkiye’de değişen turist beklentilerinin yanısıra, turizm faaliyetlerinin doğal ve kültürel kaynaklar üzerindeki olumsuz etkilerinin fark edilmesi ile bu kaynakların gelecek düşünülerek kullanılmasına, ziyaretçilerin-yöre halkının amaçlarının maksimum düzeyde karşılanmasına ve turizmden elde edilen gelirden maksimum düzeyde yararlanmaya yönelik acil çözüm arayışları başlamıştır. İnsanlar klasik turizm anlayışının benimsendiği kalabalık ve alışılmış turizm merkezlerinden uzaklaşarak sürdürülebilir turizm anlayışına sahip alternatif turizm türlerine yönelmişlerdir (Met, 2012; Alaeddinoğlu, 2017, 205).

Alternatif turizm, anlamı üzerinde uzlaşmış tek bir kavram olmaktan ziyade, çok sayıda yaklaşımı içeren bir çatı olarak görülebilir. Böylece alternatif turizm; eko-turizm, yeşil turizm, sürdürülebilir turizm ve soft turizm gibi başka kavramlarla birlikte ya da bunların yerine kullanılmaktadır (www.ktbtyatirimisletmeler.gov.tr). Alternatif turizm ürünlerinde, yavaş ancak istikrarlı gelişen, optimum ve sürdürülebilir bir kar düzeyini amaçlayan turizm anlayışı benimsenmelidir. Aynı zamanda yerel niteliklerle uyumlu planlama yapılan, mevcut yapıdan yararlanan, açık mekanlara ağırlık verilen, sınırlı bir ortalama talebe göre kapasiteye sahip olan, yerel işgücünden yararlanan, bireysel tercihlere göre esneyebilme ve dinamizm gibi özelliklere sahip olmasına dikkat edilmelidir (Ovalı, 2007 66; Merdan ve Okuroğlu, 2016, 966).

Dünyada turizm hareketleri farklı alanlara doğru kaymakta ve alternatif turizme olan ilgi artmakta ve dünya genelinde giderek yaygınlaşmaktadır (Kılıç ve Kurnaz, 2010, 39). Dünyada yaşanan yeni eğilimler, sürdürülebilir turizm anlayışının ortaya çıkması, bireylerin farklılık arayışı, insanların tatil ve turizm anlayışının değişmesi, bireylerin farklı motivasyon kaynaklarına sahip olması, doğal sistemlerin kirlenmesi ve niteliklerinin bozulması, taşıma kapasitesinin zorlanması, turizmin bütün yıla yayma düşüncesi, kitle turizminin büyük ölçüde turizm destinasyonlarına zarar vermesi, hızlı ve denetimsiz gelişim, yerel halk ve turist arasındaki ilişkinin kopuk olduğu kapalı turist bölgelerin oluşması, yerel mimariyi dışlayan turizm mimarisinin oluşması turizmde yeni eğilimlerin ortaya çıkmasına ve alternatif turizmin doğmasına zemin hazırlamıştır (Güngör, 2016:82-84; Marangoz ve Karadağ, 2017, 30). Ülkeler özellikle pazarlama faaliyetlerinde turistik ürünleri farklılaştırarak talebi arttırmaya çalışmaktadır. Alternatif turizm türleri ve yeni turistik ürünler turizmde yörelerin sürdürülebilirliğini sağlanması açısından oldukça önem arz etmektedir (Erdoğan, 2003; Uçkun ve Türkay, 2003; Bulut, 2006; Ulsan, 2009; Ulsan ve Batman, 2010; Merdan ve Okuroğlu, 2016; Eskin vd., 2017).

Ülkemizde bir bölgenin veya bir yörenin destinasyon olarak sahip olduğu yerin daha üst seviyelere taşınabilmesi, turizm sektöründeki hızlı gelişmelere uyum sağlayabilmesi ve dolayısıyla sürdürülebilirliğin gerçekleştirilebilmesi amacıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 2013 Eylem Planı ve 2023 Stratejik Plan uygulamaya konulmuştur. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan bu çalışmalarda turizm ürününün çeşitlendirilmesi konusunda ciddi hassasiyet bulunmaktadır. Dolayısıyla her geçen gün turistik ürünlerde çeşitlilik artırılmaya çalışılmaktadır (Met, 2012, 168).

Kotler, Bowen ve Makens (2017)’da turistik ürün, turizm piyasasına sunulan ve tüketilerek turistik ihtiyacın tatmin edilmesine yardımcı olan, herhangi bir hizmet veya hizmetler bileşeni olarak ifade edilmiştir (Kotler *et.all*, 2017, 304). Turizm sektöründe, insanları seyahate yönelten mal ve hizmetler ile seyahatin kendisi, seyahatin hedef bölgesi, hedef bölge içerisindeki bir alan veya bölgelerin birleşimi turizm ürünü olarak adlandırılmaktadır (Kılıç ve Kurnaz, 2010, 41). Bir ürünün turizm ürünü olarak algılanabilmesi ve işlev görebilmesi çekicilik, etkinlikler, ulaşılabilirlik, turizm işletmeleri ve imaj gibi beş özelliği taşıması gerekmektedir (Kozak vd., 2014; Güngör, 2016, 84).

Turizmde ürün çeşitlendirme kavramı ise değişen ve gelişen dış rekabet şartlarına uyum sağlamak amacıyla çeşitli yöntemlerle turizme olan talebi arttırmak ve farklılaştırmak için gerçekleştirilen faaliyetler şeklinde tanımlanmaktadır (Emekli, 2002; Güngör, 2016, 84).

Günümüz tüketicilerinin sosyo-demografik yapılarında yaşanan değişimler, kültür düzeylerinin yükselmesi, turizm talebinde ve seyahat pazarlarında önemli değişikliklere neden olmuştur. Doğal ve kültürel çevresi bozulmamış kırsal alanların, insanlara streten ve karmaşadan uzak, huzurlu ve rahat bir yaşam şeklini sunmasının anlaşılması ve çevre bilincinin giderek artması insanları, doğal ve kültürel seyahatlere yönlendirmiştir (Yılmaz, 2008; Akyol ve Uygun 2017, 138 Kasalak vd., 2018, 222).

Dünya Ekoturizm Zirvesinde ekoturizm, sürdürülebilir kalkınmanın bir parçası olarak ele alınmış ve az gelişmiş bölgelerdeki yoksullukla mücadelede bir çözüm olarak öne sürülmüştür. Kitle turizminin yok edici etkisine bir reaksiyon olarak ve farklılık arayışı ile ortaya çıkan ekoturizm anlayışında, aynı zamanda çevrenin korunması, turizm faaliyeti gerçekleştirilen bölgedeki kültür ve sosyal hayatın korunması, yapılan

faaliyetlerle bölge kültürü ve geleneklerinin yeniden canlandırılmasına yönelik sürdürülebilir turizm anlayışı benimsenmiştir (Kaypak, 2012, 13).

Ekoturizm, doğaya, tarihsel ve mimari değerlere uygun olarak gerçekleştirilen, yörenin kendi karakteristik yapısı ve sosyal yaşamını bozmadan doğa içerisinde yaşama açık bir turizm türüdür. Bu turizm türünde çevre ve kültürel değerleri koruma ile birlikte turistlerin memnuniyeti önemlidir (Tuğun, 2014; Başay, 2018). Ekoturizm ile ilgili birçok tanım yapılmıştır. Yapılan bu tanımların ortak noktaları dikkate alındığında, Ekoturizm (Marques, 2000; UNESCO ve MAB, 2002; Özkan Yürük, 2003; Kuter ve Ünal, 2009; The Nature Conservancy, 2009;

- Benzersiz, ulaşılabilir (korunan veya korunmayan) doğal çevre gerektiren,
- Katılımcılarının "istenen" davranışlarını geliştirdiği ve çevre ahlakını güçlendiren,
- Tüketen değil koruyan ziyaretçi bilincini oluşturmaya çalışan,
- Faydalanılan çevrenin koşullarını değiştirmeden kabul eden,
- Arazinin uzun dönemli güvenliğinin sağlandığı, dışsal (extrinsic) değerlerden çok, öz (intrinsic) değerlere odaklanılan,
- Memnuniyet derecesi fiziksel başarı veya heyecandan çok, eğitim ve kıymet bilirlikle ölçülebilen,
- Ciddi bir hazırlık gerektiren, hem liderlerin hem de katılımcıların derinlemesine bilgili olmaları gereken,
- Tur operatörlerinin, yerel rehberlerin ve diğer işletmenlerin eğitimi olmalarını gerektiren,
- İnsanların çevresine değil, sorunun çevresine yönelmiş, çevre ve yaban hayatı için faydalı
- Yörede yer alan doğal çevre ve herhangi bir kültürel değere, ilk elden etkide bulunan, turizme yerel toplulukları aktif bir şekilde katılımını sağlayan,
- Yerel halka girişim olanakları ve istihdam sağlayan bir turizm anlayışı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ekoturizm anlayışında iki önemli kriterin daha ön planda olduğunu söyleyebiliriz. Bunlardan ilki "doğal çevrenin korunarak sürdürülebilirliğin sağlanması" ilkesine sıkı sıkıya uyulması, ikincisi ise "yerel kültürlere saygının ve yapılan turistik etkinliklerinden yerel halkın faydalanmasının sağlanması" gelmektedir. Bir yörede, bölgede ekoturizm faaliyetlerinin yapılması planlanıyor ise, öncelikle bu alan/alanlardaki turistik yerlerin gelişimine katkı sağlayacak, mümkün olduğu kadar ekolojik durumu koruyacak olan toplu davranışı tanımlayan bir olgunun tam anlamıyla özümsemesi gerekmektedir. Yörelerinde/bölgelerinde ekoturizmi geliştirmek isteyen yerel yönetimlerin, öncelikle doğal çevrenin korunmasına ve yerel kültür değerlerinin geliştirilmesi ve yaşatılmasına yönelik bilinçli ve uzun vadeli politika yürütmek zorunda olduklarını unutmamalıdır. Sadece yerel yönetimlerin ekoturizmi politika olarak kavraması yeterli değildir. Ekoturizm faaliyetlerinde turizm hizmeti veren diğer hizmet sektör üyelerinin (örnek olarak rehberlik ve nakliyat şirketleri v.s) ve yerel halkın da bu politika doğrultusunda hareket etmesi gerekir. Kuşkusuz ki daha profesyonel hizmet anlayışının geliştirilmesi ile temel olan kaynakların tahrip edilmemesi, yok edilmemesi sonucu ancak ekoturizm faaliyetleri istenilen amaca ulaşmış olacaktır (Erdoğan, 2003-2005-2008; Demir ve Çevirgen, 2006a-2006b; Kuter ve Ünal, 2009)

Bu çalışmada, az gelişmiş yörelerimizden biri olan Artvin iline bağlı Şavşat ilçesinin sahip olduğu doğal ve kültürel çekicilikleri yardımıyla alternatif turizm türlerinden olan ekoturizm faaliyetlerinin nasıl gelişebileceği yönünde stratejilerin ortaya konması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada ilçenin mevcut turizm potansiyeli göz önünde bulundurarak alternatif turizm çeşitlerinden bir tanesi olan ekoturizm faaliyetlerine altlık oluşturacak potansiyel doğal ve kültürel kaynak değerleri, çekicilikler, özellikler, sorunlar ve yapılabilecek faaliyetler değerlendirilmiştir. Şavşat'ın ekoturizm potansiyelini belirlemek amacıyla GZFT analizi yapılmıştır. Elde edilen görüşmelerden Şavşat'ın zayıf ve güçlü yönleri, sahip olduğu fırsatlar ve potansiyel tehditler analiz edilmiş ve son olarak ilçede ekoturizme yönelik gelişim sağlanabilmesi amacıyla strateji ve öneriler geliştirilmiştir.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmanın ana materyalini Şavşat ilçesi ve çevresi oluşturmaktadır. Çalışmada alanın doğal ve kültürel özelliklerinin belirlenmesi ve planlamaya ilişkin önerilerin geliştirilebilmesi için geniş kapsamlı literatür taraması yapılmıştır. Alana farklı mevsimlerde gidilmiş, yerinde gözlem ve değerlendirmeler yapılmıştır. Öncelikle alanın mevcut durumu, sorunları, sahip olduğu kaynak değerleri ve ekoturizm potansiyelini ortaya koyabilmek amacıyla yerinde gözlem, analiz ve anket çalışmaları yapılarak alanda gerçekleştirilebilecek etkinlikler, türleri ve gerçekleştirilebilecek noktalar tespit edilmiştir.

Araştırmada öncelikle ilçe ve çevresinin ekoturizm potansiyeli açısından mevcut durumu, güçlü ve zayıf yönleri, ileriye dönük olarak da sunduğu olanaklar ve olası kısıtlamaların neler olduğunu belirlemek

amacıyla GZFT analiz yöntemi kullanılmıştır. Bu analiz yöntemi ile güçlü yönlerin ve fırsatların değerlendirilmesi ve zayıf yönlere ve tehdit unsurlarına karşı alınacak tedbirlere yönelik öneriler getirilmiştir. Bu bağlamda Şavşat ilçesi ve çevresinin ekoturizm potansiyelinin mevcut durumunun ilk defa bütüncül olarak araştırılması ve paydaşların araştırmaya dahil edilmesi yönüyle önemli bir çalışmadır. GZFT Analizi, yöreyi bir bütün olarak ele alarak mevcut durumunu ayrıntılı olarak incelemesi, turizm potansiyelini güçlü ve zayıf yönleri, fırsat ve tehdit faktörleriyle ortaya koyması ve yöreye uygun strateji ve politikaların oluşturulması açısından büyük önem taşır (Güngör ve Arslan, 2004; Dalgıç vd., 2016). GZFT (Üstünlükler, Zayıflıklar, Fırsatlar, Tehditler) analizi karar verme sürecinde önemli bir destekleyici bir araç olduğu gibi, aynı zamanda de karar vericinin hedefleriyle uyumlu iyi strateji geliştirmenin önemli bir adımıdır (Akbulak, 2016).

GZFT Analiziyle, çalışma alanındaki mevcut ekoturizm potansiyelini ortaya koyabilmek için;

1. Şavşat ilçesi ve çevresinin ekoturizm etkinliklerine altlık oluşturabilecek değer ve kaynakları nelerdir?

2. Şavşat ilçesi ve çevresinin diğer turizm destinasyonlarına göre zayıf yönleri nelerdir? Bu eksiklerin giderilmesi için nelerin düzeltilmesine ve geliştirilmesine ihtiyaç vardır? İlçenin ekoturizm açısından GZFT Analizi ve ekoturizm yönünden geliştirmesine yönelik öneriler nelerdir

3. Şavşat ilçesi ve çevresi ekoturizm amaçlı kullanım açısından ekonomik, teknolojik, politik, sosyo-kültürel, çevresel, hukuki vb. faktörler düşünüldüğünde ne gibi fırsatlara sahiptir? Bu fırsatlar ilçenin ekoturizm gelişimi için nasıl değerlendirilebilir?

4. Şavşat ilçesi ve çevresinde ekoturizm etkinliklerini gerçekleştirme amaçlı kullanımı olumsuz etkileyen dış kaynaklı mevcut ve potansiyel tehdit unsurları nelerdir? Bu tehdit unsurlarına karşı ne gibi tedbirler alınabilir? Soruların cevapları aranmıştır

Araştırmada kullanılan “GZFT Analizi Formunu” dolduracak ve “Alternatif Stratejilerin” oluşturulmasında görüşlerini bildirecek katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örneklemede küçük bir örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtılması ön planda tutmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013; Birdir vd., 2016). Bu kapsamda, uzman konumunda çalışan İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü’nün, Artvin Orman Bölge Müdürlüğü’nün, Şavşat Orman İşletme Müdürlüğü’nün, ilçede hizmet veren seyahat acentalarının, yerel işletme sahiplerinin ve konu hakkında bilgi sahibi olan Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi öğretim üyelerinin de içinde olduğu toplam 35 kişi ile görüşülmüştür.

GZFT Analizi için katılımcılardan alınan cevaplar, bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Elde edilen veriler tekrarlanma düzeyine göre sıralanarak yorumlama yoluna gidilmiştir. Daha sonra, elde edilen bilgiler tabloleştirilmiş ve katılımcı görüşlerine göre çeşitli stratejiler geliştirilip öneri olarak sunulmuştur.

2.4. Çalışma alanı

Araştırma alanı Artvin ili Şavşat ilçesi, Türkiye’nin Doğu Karadeniz Bölgesi’nde yer almaktadır. Artvin ilinin 8 ilçesinden biri olan Şavşat ilçesi 42°10-42°30 doğu meridyenleri ve 41°6-41°25 kuzey paralelleri arasında bulunmaktadır. İlçe doğusunda Ardahan ili, güney ve güneybatısında Ardanuç ilçesi, batısında Artvin merkez ve Borçka ilçesi, kuzeyinde de Gürcistan Devleti ile çevrelenmektedir (Şekil 1). Çalışma alanı büyüklüğü 2100 km² olup, rakımın 600 m ile 3171 m arasında değişen dağlık bir arazi yapısına sahiptir. Fakat kırsal yerleşimlerin rakımı 950 ile 1800 m arasında değişmektedir (Erdoğan, 2014).

Şekil 1. Çalışma alanının coğrafi konumu

Karadeniz Bölgesi'nin nemli iklim ve Doğu Anadolu'nun karasal iklim arasındaki geçiş zonunda yer alan ilçe Doğu Karadeniz Bölgesinde hüküm süren iklim koşullarının genel özelliklerini göstermektedir. Fakat Şavşat'ın fizyografik özellikleri, Doğu Karadeniz Bölgesinin kıyı kesimlerinden farklı olduğu için çalışma alanında hüküm süren iklim koşulları da farklılıklar göstermektedir. İlçenin iklim verileri incelendiğinde yıllık ortalama sıcaklık ise 9,8°C, en yüksek sıcaklık Ağustos ayında 29,2°C ve en düşük sıcaklık Ocak ayında -6,6°C olarak tespit edilmiştir. Çalışma alanına ait yıllık toplam yağış miktarı 586,3 mm iken yıllık ortalama yağış miktarı 48,9 mm'dir. En fazla yağışın Eylül (47,2 mm) ayında en düşük yağışın ise Mart (24,2 mm) ayında olduğu tespit edilmiştir. İklim verilerine göre yılın ortalama 77,6 günü açık yani güneşlidir. Açık günlerin en çok Ağustos (7,7), Eylül (9,5) ve Ekim (9,0) aylarında olduğu tespit edilmiştir. Yükseltinin 590 ile 3160 m arasında değiştiği araştırma alanı oldukça hareketli bir topoğrafyaya sahiptir. Alanda genel topografik yükselti güneyden kuzeye doğru azalmaktadır. Bu nedenle kuzeyde V biçimli vadiler, güneyde ise U şekilli vadilerin olduğu gözlemlenmektedir. Çalışma alanının yer yer vadilerle yarılmış olması bölgenin kısa mesafelerde artan yüksekliğe sahip bir topografik yapı sunmasına neden olmaktadır (Anonim, 2014; Erdoğan, 2014, 60-101).

İlçe sınırları içerisinde bulunan Karagöl-sahara milli parkında 80 familyaya ait 292 cins, 562 tür, 59 alttür ve 16 varyete tespit edilmiştir. Ayrıca tespit edilen bitki türlerinin 568'i LC (en az endişe verici), 7'si VU (Zarar görebilir) ve 1'i EN (Tehlikede) kategorisindedir. Ayrıca ilçe yaban hayatı bakımından da oldukça zengin bir potansiyele sahiptir, 17 amfibi, 16 sürüngen, 55 memeli, 166 kuş türü ve 15 sucül fauna türü tespit edilmiştir (Anonim, 2008).

Şavşat ve Çevresinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi

Şavşat yöresi tamamen doğal bir tabiat parkı görünümünde, eşsiz doğa güzelliklerine sahip, çeşitli turizm değerlerini içinde barındıran, akla gelen tüm turizm çeşitlerinin gerçekleştirilebilecek, ekoturizme katkı sağlayacak değerlere sahiptirler bir turizm cennetidir. Şavşat ve çevresi araştırma-inceleme amaçlı gezi gözlem faaliyetlerinin yapılabileceği bir doğal müze özelliği göstermektedir. İlçede bulunan Karagöl-Sahara milli parkı, Meydancık Balıklı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası ve Papart Vadisi biyoçeşitlilik ve yaban hayatı açısından da önemli doğal ortamlardır. Bu alanlar flora ve fauna bakımından zengindir. Bu zenginliğe sebep olan faktörlerin başında topografik yapısı ve iklim gelmektedir. Bu durum biyoçeşitliliğin ve endemik türlerin artmasına neden olmuştur.

Şavşat ve çevresi doğal güzellikleri ile sadece ekoturizm için önemli bir kaynak değil aynı zamanda ülke biyoçeşitliliği için önemli bir kaynaktır. İlçede bulunan Sahara milli parkı ve Papart Vadisi bilimsel ve ekonomik katma değer sağlayacak özelliktedirler. İlçe ve yakın çevresindeki ormanlık alanlar doğa yürüyüşleri için oldukça uygun mekanlar oluştururken yaylalarda, ahşap ve taş mimarinin en güzel örneklerini sunmaktadır. Aynı zamanda bu yayla alanları kampçılık aktivitelerine uygun destinasyonlardır.

Dağ ve Doğa yürüyüşü imkanı sunan Karagöl - Sahara Milli Parkı, Orman örtüsü, ladin ve göknarlardan meydana gelmiştir. Karagöl Sahara milli parkının bozulmamış ekosistem yapısı, eşsiz doğal oluşumları, doğa inceleme, kamp yapma, bitki ve yaban hayatı inceleme, yürüyüş, foto safari, kültür turizmi (geleneksel yaşam tarzı, tarihi ve mimari dokular) gibi etkinlikleri yapmak için uygun bir alandır. Kocabey Yaylası ve çevresinde alpin zonu türlerine rastlanmaktadır. Sadece korunan alanlar da değil ilçe çevresinde bulunan ormanlık alanlarda da son derece güzel sonbahar renklenmesi gözlenmekte, bu renklenme ile ilçenin doğal güzelliğinin birleşmesi olağanüstü manzaralar ortaya koymaktadır. Aynı

zamanda atlı doğa yürüyüşlerinin de yapılabildiği Karagöl-Sahara Milli Parkı, Papart Vadisi kentte doğa-temelli turizm aktivitelerinin gerçekleştirilebildiği ve çok sayıda turist çeken turizm destinasyonlar arasındadır.

İlçenin iklim özellikleri ve doğal yapısı olağanüstü bir biyoçeşitlilik sağlamıştır. Sadece Karagöl-Sahara milli parkında 80 familyaya ait 292 cins, 562 tür, 59 alttür ve 16 varyete tespit edilmiştir. Ayrıca tespit edilen bitki türlerinin 568'i LC (en az endişe verici), 7'si VU (Zarar görebilir) ve 1'i EN (Tehlikede) kategorisindedir. İlçede bulunan bitki tür çeşitliliği flora turizm imkanlarına olanak sağlamaktadır. Ayrıca ilçe yaban hayatı bakımından da oldukça zengin bir potansiyele sahiptir, 17 amfibi, 16 sürüngen, 55 memeli, 166 kuş türü ve 15 sucül fauna türü tespit edilmiştir. BERN Sözleşmesi'ne göre kesinlikle korunması gereken ve türkiyede yaşayan tek ayı türü olan Kahverengi (Boz) Ayı (*Ursus arctos*)'ya daha sık rastlanılmaktadır (Anonim 2008).

Karaağaç Gölü, Saklı Göl (Balık Göl), Rutavın Gölü, Guratba Tepenin güney yamacında bulunan Gamabostan gölü, Hanlı Karagöl, Boğa Gölü, Carba Gölü, Çamlıca Yaylası'nda iç içe geçmiş Karagöller, Koyunlu Köyü Odaları ve Şelalesi, Maden Köyü ve Şelalesi, Suatılan Şelalesi bozulmamış ekosistemlerin, eşsiz doğal oluşumların öne çıktığı alternatif turizm potansiyeli yüksek alanlardır. Arsiyan Gölleri; Şavşat İlçesi sınırlarında, Arsiyan Dağı'nın üzerinde, yaklaşık 2200-2400 m yükseltiler arasında, birbirine yakın olan 7 adet gölden oluşmaktadır. Bu göller; Postanın Gölü, Boğa Gölü, Kız Gölü, Yüzen Göl, Çimli Göl, Kalp Gölü ve Koyun Gölüdür. Göller üzerinde bulunan 12 adet "yüzen ada" ile oldukça önemli bir turizm potansiyeline sahiptir. Şavşat İlçesi, Aşağıkoyunlu köyünde yaklaşık 1650 m rakımda bulunan gölde alabalık yetiştirmekte olup derinliği 8 m'dir. Rutavın Gölü; Şavşat İlçesi Yukarıkoyunlu Köyü sınırlarında 1820 m rakımda yer alan, sonbahar renklenmesinin her tonunun görülebildiği nadir göllerdendir.

İlçede kendine has coğrafyası ve iklimi ile zengin yaşama kültürünün birleştiği yayla yaşantısı önemlidir. İlçe sınırlarında Gomt Kışlası, Tepebaşı Köyü Kışlası, Yağlı Köyü Vaget Kışlası, Tılap Düzü, Arsiyan Yaylası, Kocabey Köyü kışlaları, Bilbilan, Cancır, Cengelek, Meydancık yaylaları, Sahara ve Sarıçayır sundukları eşsiz tabiatları ile önemli potansiyel oluşturmaktadırlar. Meydancık Yaylaları; ahşap el işçiliğinin en güzel örneklerini barındıran geleneksel köşk benzeri Şavşat evlerinin yer aldığı bir yayla özelliği taşımaktadır. Kocabey yaylası (Şavşat), yayla turizminin yapıldığı yayla destinasyonudur. Arsiyan Yaylaları; geçit kuşlarının göç yolları üzerinde bulunması, endemik bitki çeşitliliği ve uygun trekking parkurları ile ilçede görülebilecek yerlerdendir.

Sahara Pancarcı Şenliği, Satave Gevrek Festivali, Veliköy Karüstü Karakucak Güreşleri, Marioba yayla yürüyüşü şenliği, Yavuzköy kış şenliği gibi yapılan yerel etkinlik ve festivaller hem yörenin tanıtımının yapılması hem de yerel ekonomiye katkı sağlanması, gelenek ve göreneklerin yaşatılması ve yöre halkının sanat ve kültür ile ilgili beklentilerinin karşılanması ile yörede hem iç turizm hem de dış turizmin gelişmesine olanak sağlanmaktadır. Bu ilçe bu etkinlikler yönünden oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Temmuz ayının son hafta sonu Sahara Pancarcı Şenliği (Şavşat), Ağustos ayının 1. hafta sonu Meydancık Gevrek Festivali (Şavşat) yapılmaktadır.

İlçede geleneksel mimarisiyle Civar Hisar Kalesi, Şavşat Kalesi, Cevizli/Tibeti Kilisesi, Kocabey Camii ve Köprülü köyü Kilisesi ve camisi, Sattel Kilisesi ve Mezarlığı, Atabek Türbesi ve Mezalığı, Sattel Kalesi, Küplüce Köyü Kilisesi, Parih Kalesi, Eskikale köyü Kalesi ve köprüsü, Meşeli Köyü Sinoban mevkiindeki odalar, Aşağı Koyunlu Köyündeki odalar, Köprülü "Ogrobaget" Köyündeki Zor Mustafa Bey külliyesi, Otluca Köyündeki yer altı mahzenleri, Veliköy Köyündeki ziyaret Komta Kalıntıları, Hanlı Köyünde Komlar mevkiinde eski taş bina örnekleri, Saylıca Köyleri arasındaki Nislata mevkiindeki mezar ve adak yeri arihi öneme sahip kültür turizmi açısından zengin kaynaklar arasındadır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

3.1. Şavşat ve Yakın Çevresinin SWOT Analizi Sonuçları

Turizm ve rekreasyonel potansiyeli olan alanların geliştirilmesine yönelik hem sektör içi faktörlerden kaynaklanan güçlü ve zayıf yönlerin analizi, hem de dış çevresel durumların oluşturduğu tehdit ve fırsatların analizi gerekmektedir. Çalışma kapsamında yapılan Deriner barajı ve yakın çevresinin rekreasyonel açıdan mevcut durumunun ayrıntılı olarak incelendiği güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehdit faktörlerine yönelik değerlendirme sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Deriner Barajı ve yakın çevresi için yapılan SWOT Analizi sonuçları

Güçlü Yönler
Her mevsimde farklı turizm etkinliklerinin yapılabildiği (trekking, dağcılık, kayak, kültür turizmi vb.) hizmet verebilecek turizm değerlerinin bulunması

Orman içinde veya orman yakınında yer alan köy sayısının fazla olması, Köylerin veya kırsal yerleşim bölgelerinin kendine has mimari ve kültürel özelliğe sahip olması ve bu yapıyı koruması,
Flora ve fauna bakımından zengin bir çeşitliliğe sahip olması ve yöreye özgü endemik floranın varlığı
Geleneksel yaylacılık faaliyetinin, çeşitli festival, şenlik ve şöenlerin sürdürülmesi
İlçe sınırları içerisinde ve yakın çevresinde yer alan yaylalar, irili ufaklı göl oluşumları ve mevsimlik şelalelerin varlığı
Doğal kaynaklar ve bozulmamış doğal çevre
Ornitolojik açıdan değerli alanların varlığı
Tarihi öneme sahip inanç ve kültür turizmi açısından zengin kaynaklara sahip olması
Misafirperver, hoşgörülü yerel insan kaynağı
İlçenin tarihinin 3000 yıllık bir geçmişe sahip olması
İlçe ve yakın çevresinin barındırdığı zengin manzara seyir noktalarının bulunması
Yöresel adetlerin, folklorik değerlerin çeşitliliği ve halen yaşatılması, yöresel ürün satışlarının yapıyor olması
Farklı turizm etkinliklerine (trekking, dağcılık, rafting, kayak, kültür turizmi vb.) hizmet verebilecek turizm değerlerinin bulunması
Yöresel el sanatları ve özgün kültürel niteliklerin bulunması
Ekoturizm yönünden çeşitlendirilmiş ürünlerin varlığı.
Doğal, tarihi ve kültürel kaynaklarının ekoturizm projelerine uygun olması
iklim ve jeomorfolojik özellikleri
Turizm yatak kapasitesinin artması ile istihdam olanaklarının gelişmesi ve iç turizmin canlanma potansiyelinin yüksek olması
Uygun planlama çalışmalarının yapılması ile alternatif turizm olanaklarının genişletilmesi
Cittaslow unvanı alması

Zayıf Yönler

Artan talebe bağlı olarak kültürel değişim ve bozulmaların gerçekleşmesi,
Yabancı (yerli olmayan) girişimcilerin turizm işletmeciliği yapması sonucu yerel değerlerin kıymetlendirilmesinde sorunlar oluşması,
Organik tarım pazarının yabancı girişimcilerin kontrolüne girmesi,
Yerleşim alanlarında konaklama ve güvenlik sorunlarının ortaya çıkması,
Ekoturizme hizmet verebilecek alt ve üst yapının istenilen düzeyde olmaması, ihtiyaçlara yeterince cevap verememesi
Turistik hizmet sektörünün yeterince gelişmemiş olması ve hizmet veren turistik tesislerin altyapıdaki eksiklikleri
Yöredeki el sanatlarının ve çeşitli geleneksel ürünlerin tanıtım eksikliği
Sertifikalı ürünlerin geliştirilmemiş olması
Bölgedeki en önemli turizm kaynağı olan doğal ve kültürel değerlerin tanıtım ve pazarlama eksikliği, bilinirliğinin ve destinasyon imajının olmaması,
Ekoturizm etkinlikleri için eğitimli kalifiye eleman eksikliği
Tur organizasyonlarının eksikliği
Ekoturizme yönelik bilgi yetersizliği, yöre halkının yabancı dil bilgisinin yetersizliği
Coğrafi konumundan dolayı erişilebilirlik probleminin bulunması
Ekoturizm etkinliklerini izleme ve denetlemeye yönelik kurumsal bir yapının olmaması, girişlerin kontrolsüz oluşu,
Doğal, kültürel ve tarihi mirasın korunması konusundaki yetersizlikler,
Yöre halkının hizmet sektöründeki tecrübesizliği,
Ekoturizme yönelik tanıtım ve pazarlamanın yetersizliği
Fiziki altyapıdan kaynaklanan sorunlar (Köy yollarının bakımsızlığı, içme suyu teminindeki güçlükler)
Doğal kaynakların yeterince korunamaması ve bilinçsizce kullanım, bilinirliğinin ve destinasyon imajının olmaması
Ekoturizm etkinliklerini izleme ve denetlemeye yönelik kurumsal bir yapının olmaması,
girişlerin kontrolsüz oluşu
İlçe merkezinde geleneksel mimarisi ile uyumsuz yapılaşmanın varlığı

Fırsatlar

Şavşat ve çevresinin artan ekoturizm ilgisine cevap vermesi
Koruma ve restorasyon çalışmalarıyla uygun hale getirilebilecek yörenin kültürel ve doğal dokusu
İlçe ve çevresinin ekoturizm potansiyelinin değerlendirilmesine yönelik etkinliklerin çalışmaların yapılması
Yöre ve çevresinin organik tarım ve ürünlerine yönelik artan tüketici talebi
Türkiye 2023 Turizm Stratejisinde alternatif turizm türlerine ağırlık verilmesi ve bu strateji belgesinde Şavşat'ın kış turizm koridoru kapsamında bulunması
Doğa temelli turizm türlerine olan ilginin artması
Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı'nın destekleri
Doğa temelli turizm aktivitelerini desteklemeye yönelik hibe fonlarının varlığı
İlçe ve çevresinin ekoturizme yönelik her türlü tesis ve altyapı planlamasının gerçekleştirilmesine imkan sağlayacak uygun alanlara sahip olması
Cittaslow unvanı alması
Yerel yönetimlerin ekoturizm çalışmalarına yönelik ilgisi
Düşük nüfus yoğunluğu ve sanayi faaliyetlerinin gelişmemiş olmasından dolayı yörenin doğal zenginlikleri üzerinde önemli bir baskının bulunmaması
Ekoturizmin alanında yerel halka yeni iş ve gelir fırsatı sağlama potansiyeli,
Ekoturizm sektöründe yeni yatırım ve alt sektörlerin oluşumunun başlaması,
Gelişen ulaşım olanakları ve buna bağlı olarak uzun mesafeli seyahat imkânlarının gelişmesi,
Alternatif turizm türleri potansiyelinin yüksekliği, farklı ekoturistik aktivitelere olanak vermesi
Yöre halkının ekoturizm faaliyetlerine katılım göstermeye istekli olması
Artvin Çoruh Üniversitesi'nde ekoturizme bağlantılı olarak yörede yürütülen araştırma, inceleme, geziler ve danışmanlık hizmetleri
Dünyada ve Türkiye'de ekoturizme yönelik talebin artması,
Ekoturizmin alanında yerel halka yeni iş ve gelir fırsatı sağlaması,

Ekoturizm sektöründe yeni yatırım ve alt sektörlerin oluşumu,
Doğa koruma konusunda yerel, ulusal ve küresel bilinç geliştirme olanağı,
Dünya genelinde ve ülkemizdeki birey ve toplumların ekoturizm konusuna olan ilginin artması,
Ülkemizde yasa ile koruma altına alınan doğal alanların nitelik ve nicelik olarak artması.
Dünyada ve ülkemizde doğa ve kültür turizmine olan ilginin artması
Kıyı turizminden sıkılan turistler için alternatif turizm olanakları sağlanması,
İç turizmin canlandırılmasına destek olması,
Alternatif turizm yaklaşımları ile yeni istihdam alanları oluşturması,
Turizm yatak kapasitesinin artmasının yerel ekonomiye yarar sağlaması,
Kırsal alanlardaki mevcut konutların altyapı, yerel hizmet ve ulaşım sorunlarının ortaya çıkması, istihdam artışına bağlı olarak bölgenin göç almaya başlaması,
Ekoturizme ve doğa sporlarına ilginin artması (Köy hayatı, Orman yürüyüşü, Çadır hayatı, Kanyon gezintileri...)

Tehditler

Çevresel, ekonomik ve sosyal sonuçları itibariyle farklı sonuçlar doğurabilen ekoturizm etkinliklerinin uygunluk ölçütlerinin belirgin olmaması,
İlçenin geleneksel mimarisi ile uyumsuz yapılaşmaların varlığı.
Doğa sporlarına ilişkin hiçbir alt yapı çalışmasının bulunmaması,
Turist yoğunluğunun geleneksel doku üzerinde oluşturabileceği baskılar,
Bölgenin sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel özelliklerine olan ilginin artması ile turist sayısında artış yaşanması ve taşıma kapasitesinin aşılması,
Kırsal turizm faaliyetlerine yerel halk ve girişimcilerin aşırı ilgi göstermesi ve yanlış uygulamalar yapmaları,
Koruma-kullanma dengesinin tam olarak kurulmaması, ağırlığın insan aktivitelerine verilmesi ve yoğun insan faaliyetlerinin artması ile çeşitli çevre sorunlarının ortaya çıkması,
Ekoturizmin yaygınlaşması ve baskını artması ile birlikte biyolojik çeşitliliğin olumsuz etkilenmesi ve hatta yok olması,
Plansız artan ve büyüyen ekoturizmin bir sonucu olarak endemik veya ekonomik değere sahip bitki ve hayvan türlerine yönelik yasadışı ticaretin ve kaçakçılığın artması,
Kontrolsüz ve bilinçsiz ekoturizmler
Ekoturizm etkinliklerinin tekdüzeleşmesi ve her yerde benzer ve sırada etkinliklerin uygulanmasının getirebileceği sıkıntılar,
Ekoturizme yönelik yapılacak teşvik ve yatırımların doğal alanlarda aşırı yapılaşmaya yol açması,
Doğa içine yapılmış, mimari estetiğe sahip olmayan otel, lokanta gibi bireysel binaların ve reklam panoları, yol üstü tabelaları görsel anlamda kirlilik yaratması
Turistik mevsim boyunca nüfus sayısı ve yoğunluğunun artış göstermesi su ve elektrik gibi altyapı hizmetlerinde taşıma kapasitesinin aşılması
Ekoturizm amaçlı işletmecilerin veya yatırımcıların rant ve kar uğruna kırsal yöre insanlarını izole ederek, tek paydaş olma olasılığı,
Turistler ile yerel topluluğun kültürel bütünlüğü sağlanamaması
Orman alanlarının tahrip edilmesi,
Geleneksel yapı ve yaşam tarzının değişmesi, Artan talebe bağlı olarak kültürel değişim ve bozulmaların gerçekleşmesi,
Kontrolsüz turizm alanlarının ortaya çıkması,
Festivallerin yapıldığı yayla ve diğer alanlarda kontrolsüz çevre bozulmaları
Keşfedilen bir alana sürekli bir turist akımı nedeniyle doyum noktasına ulaşılması ve kaynak değerlerin bozulma ve kirlenme etkileri arttıkça ve taşıma kapasitesi zorlandıkça yörenin turistik kimliğinin cazibesini yitirmesi,
Planlama yapılmadan gerçekleştirilecek ekoturizm faaliyetleri ile alanın doğal yapısının bozulma riskinin olması
Çevre kirliliği (göllerin kirliliği, kanalizasyon, Tortum Çayı ve diğer derelere bırakılan atık maddeler vb.)
Ekoturizmin yaygınlaşması ve baskını artması ile birlikte biyolojik çeşitliliğin olumsuz etkilenmesi ve yok olması,
Başta altyapı olmak üzere sunulan hizmetlerin istenilen kaliteye ulaşamaması,

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Ekoturizm faaliyetleri yapılırken fiziki coğrafya özelliklere, zarar verecek yöntemlerden kaçınılması yönünde çevrenin ve doğal kaynakların korunmasının ön planda olduğu yaklaşımların benimsenmesi gerekmektedir. Bir yörede, bölgede ekoturizm faaliyetlerinin yapılması planlanıyor ise, öncelikle bu alan/alanlardaki turistik yerlerin gelişimine katkı sağlayacak, mümkün olduğu kadar ekolojik durumu koruyacak olan toplu davranışı tanımlayan bir olgunun tam anlamıyla özümsemesi gerekmektedir. Yörelere/bölgelerde ekoturizmi geliştirmek isteyen yerel yönetimlerin, öncelikle doğal çevrenin korunmasına ve yerel kültür değerlerinin geliştirilmesi ve yaşatılmasına yönelik bilinçli ve uzun vadeli politika yürütmek zorunda olduklarını unutmamalıdır. Sadece yerel yönetimlerin ekoturizmi politika olarak kavraması yeterli değildir. Ekoturizm faaliyetlerinde turizm hizmeti veren diğer hizmet firmalarının da (örnek olarak rehberlik ve nakliyat şirketleri v.s) ve yerel halkın da bu politik doğrultusunda hareket etmesi gerekir. Kuşkusuz ki daha profesyonel hizmet anlayışının geliştirilmesi ile, temel olan kaynakların tahrip edilmemesi, yok edilmemesi sonucu ancak ekoturizm faaliyetleri yarar sağlayacaktır. Günümüzde artık turist yerel tarihi, kültürü tanıma ve samimi havada rahat bir dinlenme fırsatı yaratan ve doğal nadir rastlanan yerlerini aramaktadır. Bu imkanlar sağlandığı sürece ilgi artışı sağlanması yansırı hem hizmet sektörünün devinim sağlayacağı kadar hem de korumaya yönelik gerekli alt yapı hizmetlerinin sağlanmasına yetecek kadar büyük kar elde edilecektir. Bu tespitlerden hareketle; böylesi bir coğrafi alan içerisinde, ekoturizm yapılabilmesine uygun doğal ortamlar ve bu alanlar içerisinde yaşamakta olan yerel

halkın, dogmatik düşüncelerden uzak, yönünü bilgi ve bilimin ışığına dönen ve ona kucak açan bir düşünce yapısı içinde olması da ekoturizm'in yörede gelişmesine olumlu anlamda katkı sağlamaktadır.

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde (özellikle Rize ve Trabzon'da) hor kullanılmış olan coğrafyanın, ilçede, sadece yararlılık ve sürdürülebilirlik ilkeleri ve anlayışı içerisinde kullanılmış olduğu görülmektedir. Bu anlamda, ilçenin sahip olduğu coğrafyanın önemini bilmektedir. Elbette ki Anadolu'muzun diğer coğrafi alanlarında da çok güzel tabiat köşeleri, nehirler ve dağlar bulunmaktadır. Ancak, ilçenin, diğer yörelere olan benzerlikleri yanında, farklılıkları daha çoktur. İşte bu yönü ile diğer bölgelerden ayrılır. Bir başka deyişle, bu farklılıklar ilçeyi alternatif turizmde, alternatifsiz kılmaktadır.

Doğa açısından, insanın yaşamını sürdürebilmesi bakımından, oldukça sert ve zorlu olan bu bölgede, ilçede yaşayanlar coğrafyaya egemen olmak adına, ondan maksimum düzeyde yararlanma yeteneği ve becerisini geliştirmişlerdir. Gelecekte ilçenin gerçekten eko turizmin önemli adreslerinden bir tanesi olarak adlandırılabilmesi için ekoturizm sertifikasyonu kurmak ve ekoturizm tesisler ağı oluşturmak gereklidir. İlçe kapsamında yapılacak bir ekoturizm planlaması ile yöre halkına istihdam, ekonomik refahın artmasına katkı sağlamanın yanısıra, ilçenin tanıtımına ve doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilirliğine katkı sağlanmış olacaktır. En önemlisi ise, ekoturizm ilkeleri ile bağlantılı olarak ele alınan planlama çalışması turizm açısından gelişmiş bölgelerde yapılmış olan hataların tekrarlanmaması için iyi bir fırsat yaratacaktır. İlçede uygun ekoturizm etkinliklerinin belirlenmesi ve bunların gerçekleştirilebileceği alanların saptanması ile turizm şirketleri, yöre halkı ve kamu yöneticilerinin ortaklaşa çıkarabilecekleri turistik ürünler için altyapı oluşturacaktır.

Toplumun gelişmesini ve doğa korumayı sağlamak ve doğa korumaya neden olmak için "ekoturizm yapma" iddiası da giderek büyüleyiciliğini yitirmektedir. Asıl sorun uluslararası dev bir endüstri haline gelen ekoturizmin kendisidir. Eğer ulusal ve yerel kalkınma/gelişme stratejinin bir parçası olarak ekoturizm planlanacaksa, ekoturizm endüstrisinin yönlendirdiği etkinlikleri ve bu etkinliklere katılan turistlerin etkilerini izleyecek ve kontrol edecek yasaların ve uygulamaların oluşturulması gerekmektedir.

Özellikle de korunan alanlarda yapılan ekoturizm etkinliklerinde alanların taşıma kapasiteleri de dikkate alınarak, ekonomik, çevresel ve sosyal faydaları maksimuma çıkaran, olumsuz etkileri en aza indiren bir düzenleme ve planlama yaklaşımının benimsenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde sahip olduğu kaynak değerleri nedeni ile koruma altına alınmış olan alanlar ekonomik katkı sağlanması uğruna büyük zararlara uğrayacaktır ki çoğu ülkede, özellikle gelişmekte olan ülkelerde bunun örnekleri çok görülmektedir.

Günümüzde artık turist yerel tarihi, kültürü tanıma ve samimi havada rahat bir dinlenme fırsatı yaratan ve doğal nadir rastlanan yerlerini aramaktadır. Bu imkanlar sağlandığı sürece ilgi artışı sağlanması yansısı hem hizmet sektörünün devinim sağlayacağı kadar hem de korumaya yönelik gerekli alt yapı hizmetlerinin sağlanmasına yetecek kadar büyük kar elde edilecektir.

İlçede oluşturulacak turizm strateji ile ekoturizmin gelişimine büyük destek sağlanmış olacaktır. Böyle bir stratejinin içinde;

- Uygun ekolojik yerler (çevreye etkisi az olan ve yüksek hizmet kalitesi sunan tesisler) olmalı/oluşturulmalı. Ekoturizm yerleri/tesisleri ile ilgili tabela (okunaklı ve payzaja uyumlu) olmalı,
- Ziyaretçiler için kültüre ve doğaya saygılı, kültürü ve doğayı teşvik eden aktivitelere ağırlık verilmeli,
- Doğa ve kültür kaynaklarımızın önemini anlayan, bu bilgiyi aktarabilen eğitimli personel olmalı, Turistlerle yüz yüze çalışan kişiler eğitimli olmalı (yabancı dil, misafir hizmetleri)
- Doğru karar alabilmek ve bunu turistlere ve yerel halka doğru bir şekilde aktarabilmek için çevre hakkında, kaynak yönetimi hakkında doğru bilgiye sahip yöneticiler olmalı,
- Tanıtımaya ve pazarlamaya yönelik ihtiyacı karşılayabilecek nitelikte broşürler olmalı (elen turist güncel doğru bilgiye ulaşabilmeli, İngilizce ve Türkçe olarak hazırlanmalı),
- Sürdürülebilir ekolojik bölge profili oluşturulmalı.
- Altyapı hizmet kalitesi ve tesisleri artırılmalı (Ulaşım, konaklama, arıtma tesisleri, yeme-içme yerleri vs.), Mevcut olan tesislerin kalitesi iyileştirilmeli, geliştirilmeli (estetik olmalı, doğal malzeme kullanılması, yöresel mimari, engellikiler için kolaylık, çocuklu ailelere kolaylık (güvenli oyun sahaları), kötü havalarda misafirler için dinlenme yerleri, konaklama tesislerinde tuvalet sayısı artışı, internet ulaşımı)
- Festival ve şenlik sırasında yerel üreticilerin (esnaf, el sanatları ve yöresel ürün pazarları) tanıtımına önem verilmeli,
- Çevre yönetiminde başarılı olabilmek için geri dönüşümlü enerji kaynakları desteklenerek yaygınlaştırılmalıdır.

- Yöresel ürün de dahil olmak üzere yöresel mutfağın öneminin artırılması, Tanıtım broşürlerde yöresel mutfaklar, pazar yerleri, geleneksel ürünler nerelerde alınabileceği rehber kitapçıklarında gösterilmeli,
- Eko turizmin gelişimi ile ilgili halka bilgi verilmeli, ekoturizm tesislerine destek olacak ekoturizm ağı kurulmalı,

Sonuç olarak, sahip olduğu tarihi, kültürel, folklorik, arkeolojik, etnolojik, etnografik değerler ile doğal güzellikleri bir arada düşünülünce Şavşatın “alternatif” turizmin ülkemizdeki öznelereinden bir tanesi olduğunu söylemek gerekir. Ancak “ekoturizm” diye nitelenen faaliyetlerin doğasının ne kadar ekoturizm olduğu şüphelidir. Önemli olan ekoturizmle ilgili ideal söylemler ve ilkeler değil, ekoturizmle neler yapıldığı, yapılanların amaç ve sonuçlarıdır.

KAYNAKÇA

- Akbulak, Cengiz (2016). Ardahan İlinde Kırsal Turizm Potansiyelinin Sayısallaştırılmış SWOT Analizi İle Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 1-30.
- Akyol, Ayhan, Uygun, A. Ahmet (2017). Sürdürülebilir turizm uygulamaları kapsamında ziyaretçi tercihleri: Pastoral Vadi Ekolojik Yaşam Çiftliği örneği. *Türkiye Ormanlık Dergisi*, 18(2), 133-139.
- Alaeddinoğlu, Faruk (2017). Türkiye’de Turizmin Gelişimi ve Alternatif Turizm Arayışları. *Pegem Atfı İndeksi*, 205-220.
- Anonim, (2008). *Şavşat Karagöl Sahara Milli Parkı Uzun Devreli Gelişim Planı Sonuç Raporu*. Artvin: Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Artvin Şube Müdürlüğü.
- Anonim, (2014). T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Meteoroloji Genel Müdürlüğü. Ankara: İklim Veri İşlem Daire Başkanlığı.
- Başay, Sevinç (2018). Organik Ürünlerin Ekoturizme katkılarının Değerlendirilmesi: Antalya İli Örneği. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 20(2), 303-310.
- Bulut, Zöhre (2006). *Kemaliye (Erzincan) İlçesi ve Yakın Çevresinin Alternatif Turizm Kapsamında Rekreasyonel Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Dalgıç, Ali, Güler, Ozan, Birdir, Kemal (2016). Tripadvisor. com’da yer alan restoran şikâyetlerinin analizi: Mersin ve Hatay’da yöresel yiyecek sunan restoranlara yönelik bir araştırma. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 4(1), 153-173.
- Demir Cengiz, Çevirgen Aydın (2006a). *Turizm ve çevre yönetimi sürdürülebilir gelişme yaklaşımı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Demir Cengiz, Çevirgen Aydın (2006b). *Ekoturizm yönetimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Doğan Seyhun, Zafer Yıldız (2007). Bölgesel Kalkınma Turizm İlişkisi ve Göller Bölgesi Kalkınmasında Alternatif Turizm Potansiyelinin Kullanılabilirliğine Yönelik Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, II/6, s.147-181.
- Emekli Gözde (2002). Sürdürülebilir Turizm Yaklaşımı İle Urla (İzmir) Kıyıların Değerlendirilmesi. *Türkiye’nin Kıyı ve Deniz Alanları IV. Ulusal Konferansı Bildiriler Kitabı*, 1. Cilt: 547-557, 5- 8 Kasım 2002, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Erdoğan Nazmiye (2003). Çevre ve (eko)turizm. ISBN: 975-93130-2-2, 317 s, Ankara: Erk Yayıncılık.
- Erdoğan Nazmiye (2005). Sürdürülebilirlik açısından Türkiye’de ekoturizm gerçeği. *Ekoloji Magazin Doğa, Çevre ve Kültür Dergisi*, Sayı 6, (Nisan/Haziran 2005), 36-41.
- Erdoğan Nazmiye (2008). Ekoturizm ve doğa temelli turizmin geldikleri noktadaki kavramsal çerçeve. *Ekoturizm Çalıştay Ve 10. Yılında TODEG*, 41.
- Erdoğan Aslıhan (2014). *Peyzaj Karakter Analizi: Artvin Şavşat İlçesi Örneği*. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı Doktora Tezi.
- Eskın Bülent, Tuncer Mehmet, Demirçivi, B. Murat (2017). Alternatif Turizm Çeşidi Olarak Ekolojik Turizm: Hasan Dağı Örneği. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(3), 15-26.
- Güngör Sertaç, Arslan, Mükerrrem (2004). Turizm ve Rekreasyon Stratejileri İçin Swot Analizi, Görsel Kalite Değerlendirmesi, Turizm Tesislerinin Beğenilirliği ve Turizm Tesisleri Durum Analizi Uygulaması: Beyşehir İlçesi Örneği. *Selçuk Journal of Agriculture and Food Sciences*, 18(33), 68-72.
- Güngör Şenay (2016). Alternatif turizm etkinliği ve ürün çeşitliliği oluşturmada atın kullanımı: Nevşehir örneği. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 7(22), 81-99.
- Kasalak M. Alparslan, Yurcu Gülseren, Akıncı Zeki, Sarı B. Dilara (2018). Ekolojik Çiftliklerin Ekoturizm Girişimciliği Kapsamında Değerlendirilmesi: Antalya İli Alan Araştırması. *Journal Of Academic Researches And Studies*, 10(18), 221-240.
- Kaypak Şafak (2012). Ekolojik turizm ve sürdürülebilir kırsal kalkınma. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2012(1), 11-29.
- Kılıç Burhan, ve Kurnaz Alper (2010). Alternatif turizm ve ürün çeşitliliği oluşturmada ekolojik çiftlikler: Pastoral Vadi örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 39-56.
- Kotler, P., Bowen, J. T., Makens, J., & Baloglu, S. (2017). *Marketing for hospitality and tourism*. Pearson Education.
- Kozak, N., Kozak, M. A., Kozak, M. (2014). *Genel Turizm İlkeler-Kavramlar*. Ankara: Detay Yayıncılık
- Kuter Nazan, Ünal, H. Emre. (2009). Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 146-156.
- Marangoz Mehmet, Karadağ Levent (2017). Sürdürülebilir Turizm Açısından Alternatif Turizmin Önemi: Marmaris Örneği. *Turizm Akademik Dergisi*, 4 (2), 29-40.
- Marques L.C. (2000). *An evaluation of ecolodges in the Brazilian Amazon. Ecotourism Conference in the Dominican Republic. (20-22 July)*, Web Sitesi: <http://kiskeyaalternative.org/publica/diversos/ecolodgebrasil.html>,
- Merdan, Kurtuluş, Okuroğlu, M. Selahattin (2016). Alternatif Turizm Çeşitlerinin Gümüşhane Turizmine Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Journal Of Graduate School Of Social Sciences*, 20(3).
- Met Önder (2012). Turizm ile yöresel gelişme: Sinop için bir turizm gelişim stratejisi önerisi. *Karadeniz Araştırmaları*, (34), 163-179.
- Ovalı K. Pınar (2007). Kitle Turizmi ve Ekolojik Turizmin Kavram, Mimari ve Çevresel Etkiler Bakımından Karşılaştırılması, *YTÜ Mim. Fak. E-Dergisi YTÜ Arch. Fac. E-Journal*, Cilt 2, Sayı 2, 66
- Özkan Yürük E. (2003). Turizmin geleceği: ekoturizm. *Standard Dergisi*, Yıl: 42, Sayı:500.
- Tuğun Öztan. (2014). *Çekirdek Köyleri Eko Turizme Kazandırmak İçin Sürdürülebilirlik Kavramı Çerçevesinde Bir Model*. Yakın Doğu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Ana Bilim Dalı Doktora Tezi. Lefkoşe

- Uçkun Gazi, Türkay Oğuz (2003). Alternatif turizm türlerinin sürdürülebilirliği. *Türkiye'nin Alternatif Turizm Potansiyeli ve Güncel Sorunları Konferansı*, 3-4.
- Ulusan Yeliz (2009). *Alternatif Turizm Çeşitlerinin Turizm Potansiyeline Etkisi Konya Örneği*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Ulusan Yeliz, Batman Orhan (2010). Alternatif turizm çeşitlerinin Konya turizmüne etkisi üzerine bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 244-260.
- UNESCO ve MAB (2002). *Ecotourism and sustainable development in biosphere reserves: Experiences and prospects*. Workshop Summary report, Quebec City, May 24-25, 55 s., Canada, Web Sitesi: http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001277/1_27757e.pdf, Erişim tarihi: 05.12.2019.
- Yıldırım Ali, Şimşek Hasan (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz Hatice (2008). *Turizm çeşitlendirmesi kapsamında ekoturizmin ürünü olarak tatil çiftlikleri: Türkiye'deki tatil çiftliklerine yönelik SWOT analizi*. Doktora tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Yılmaz Cevdet (2009a). Tarihi Sinop Kalesi Cezaevi. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 22, S.1-15.
- Yılmaz Ö. Gülay (2009b). *Yerel Ekonomik Kalkınma ve Turizm İlişkisi Üzerine Bir Çalışma: Kemer Örneği*. Basılmamış Doktora Tezi, BAÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik ABD, Balıkesir.